

Factsheet

Willem Wagenaar
Anne Frank Stichting

Extr eem rech ts

in Nederland
Januari-Juni 2023

Inhoud

1	
Inleiding	3
2	
Recente Ontwikkelingen – eerste helft 2023	5
2.1 Actievormen	5
2.2 Ideologie	7
2.3 Gewelddreiging	11
3	
Overheidsrespons	16
3.1 Opsporing en vervolging	16
3.2 Sociale Media	21
4	
Overzicht van Extreemrechtse Organisaties	22
5	
Conclusie	42

1. Inleiding

Voor u ligt de 'Factsheet Extreemrechts in Nederland' over de periode januari-juni 2023. In deze factsheet wordt een actueel beeld geschetst van de staat van extreemrechts in Nederland en Nederlandse extreemrechtse organisaties die de afgelopen 12 maanden zichtbare activiteiten hebben ontplooid. Deze factsheet moet inzicht geven in de verschijningsvormen, ontwikkelingen, omvang, betekenis en dreiging van de verschillende extreemrechtse organisaties in Nederland.

De samenstelling van de lijst met organisaties en de gepresenteerde feiten over deze organisaties zijn verzameld in het kader van het Monitorproject Extreemrechts van de Anne Frank Stichting. De keuze om bepaalde organisaties wel en niet op te nemen volgt de definitie en afbakening die binnen dat project wordt gehanteerd.

Willem Wagenaar

2. Recente Ontwikke- lingen eerste helft 2023

In deze paragraaf worden recente ontwikkelingen binnen het rechtsextremisme in Nederland beschreven. Er wordt aandacht besteed aan nieuwe of bijzondere actievormen, veranderende ideologieën en de potentiële dreiging die er van extreemrechts uitgaat.

2.1 Actievormen

In de eerste helft van 2023 zorgden extreemrechtse activisten met opvallende actievormen voor de nodige aandacht van publiek, media en overheden. Het ging om laserprojecties en acties waarbij een koran werd vernield.

2.1.1 Laserprojecties

In de oudejaarsnacht van 2022 op 2023, terwijl een groot deel van Nederland feest aan het vieren was, zorgde een kleine groep activisten van White Lives Matter voor een actie met een groot schokeffect. In Rotterdam zou vanaf de Erasmusbrug een groot vuurwerkspektakel worden georganiseerd. Dat werd vanwege de weersomstandigheden grotendeels afgeblazen, maar de nationale televisie zond om middernacht wel beelden van de brug uit. White Lives Matter wist dit moment te gebruiken en projecteerde met een laser racistische en neonazistische teksten op de brug, die voor de televisiekijkers goed te zien waren: ‘we must secure the existence of our people and a future for white children’, ‘white lives matter’ en ‘vrolijk blank 2023’. De actie leidde tot veel maatschappelijke en politieke verontwaardiging. Maar door de activisten werd het als een groot succes gezien. Projecties van White Lives Matter met vergelijkbare teksten verschenen daarna in Amsterdam, Alkmaar en Eindhoven. Met deze projecties werd geprobeerd om een breder publiek kennis te laten maken met een extreemrechts en racistisch gedachtegoed en dergelijke ideeën daarmee minder omstreden te maken. In een reactie liet de Minister van Veiligheid & Justitie weten dat zorgelijk te vinden: ‘Ten eerste kan de normalisering van extremisme leiden tot racisme, uitsluiting en discriminatie van minderheden en andersdenkenden. Dit tast de sociale cohesie aan en kan de democratische rechtsorde op termijn ondermijnen. Ten tweede bestaat het risico dat verspreiding van dergelijk gedachtegoed inspireert tot geweldpleging.’¹ Ook de justitiële autoriteiten kwamen in actie. Na enig spoorwerk werden twee activisten van White

1 — Aanbiedingsbrief Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland 58 van Minister van Justitie en Veiligheid 30-5-2023. Zie: <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-9ed55262dbaada62cb2f915194d88d3e4d3de5b9/pdf>

Lives Matter gearresteerd. Zij moeten nog voor de rechter verschijnen voor deze projectie.

Naast deze reeks aan projecties door White Lives Matter vond er ook een projectie op het Anne Frank Huis plaats. Een Canadees-Poolse neonazi projecteerde een tekst waarmee de authenticiteit van Het Dagboek van Anne Frank in twijfel werd getrokken. Na een internationaal arrestatiebevel werd hij gearresteerd in Duitsland en uitgeleverd aan de Nederlandse justitie.

De inspiratie voor deze acties deden de daders op vanuit de Verenigde Staten, waar in 2022 een neonazistische actiegroep voor het eerst een laserprojector gebruikte om antisemitische leuzen te verspreiden.

2.1.2 Koranvernielingen

In een zoektocht naar effectieve manieren om een politieke boodschap onder de publieke aandacht te krijgen, kwamen sommige extreemrechtse organisaties of personen uit op acties met een schokeffect. De achterliggende reden is dat deze organisaties in de meeste gevallen dusdanig weinig achterban hebben dat op een andere manier geen aandacht kon worden verkregen. Eén manier om die aandacht dan wel te krijgen is om het publiek of een deel van het publiek te shockeren en, zo is de veronderstelling, ook aandacht voor de eigen omstreden boodschap te krijgen. Een extreemrechtse organisatie die deze manier van werken sinds een aantal jaren als handelsmerk is gaan gebruiken is Pegida Nederland. Zo werden in het verleden opzettelijk aanwijzingen en verboden rond demonstraties genegeerd of aankondigingen verspreid om bijvoorbeeld tijdens de ramadan varkensvlees te gaan barbecueën voor een moskee. Ook sprenkelde Pegida varkensbloed op een bouwplaats voor een moskee in een poging deze te 'ontheiligen'. In 2020 kondigde Pegida voor het eerst aan om een koran te zullen vernielen bij een demonstratie in Apeldoorn. Deze aankondiging was reden voor de lokale autoriteiten om de demonstratie te verbieden. Twee maanden later vernielde de voorman van Pegida wel een Koran tijdens een herdenkingsbijeenkomst voor Theo van Gogh in Amsterdam. Sindsdien is dit een terugkerend ritueel van Pegida geworden. Ook in 2023

werden in verschillende plaatsen korans verscheurd, vaak op plaatsen waar Pegida vermoedt dat er opschudding zal ontstaan zoals ambassadegebouwen van landen met een islamitische bevolking, het Tweede Kamergebouw, een rechtbank of een gemeentehuis. In veel gevallen bleef de beoogde onrust en commotie in Nederland uit. In een enkel geval kwam het tot een tegendemonstratie na een aankondiging om een koran te vernielen. Op internationaal vlak is er echter wel de nodige commotie zichtbaar geweest. Vanuit de islamitische wereld werd een aantal keren formeel geprotesteerd, Nederlandse ambassades hadden veel werk aan het uitleggen van de acties van Pegida en voor enkele landen werden reisadviezen bijgesteld naar aanleiding van deze acties.²

2.2 Ideologie

Sinds enkele jaren is er sprake van een snelle ideologische vernieuwing binnen extreemrechts in Nederland. Oude ideologieën verschenen in een nieuw jasje, nieuwe theorieën werden omarmd en er werd omgang gezocht met ontwikkelingen in de wereld. Wat daarbij opvalt is dat de belangrijkste inspiratiebronnen uit de Verenigde Staten afkomstig zijn.

2.2.1 Omvolking

In de recente jaren is binnen extreemrechts één theorie dominant geworden om de teloorgang van de westerse wereld te verklaren, de zogenaamde omvolkingstheorie. Van deze theorie bestaan verschillende varianten. In de kern gaat het er om dat de westerse bevolking of de blanke bevolking door demografische ontwikkelingen in haar voortbestaan zou worden bedreigd. Volgens de aanhangers van deze theorie is dat geen toevallige ontwikkeling, maar het gevolg van een doelbewust en kwaadaardig beleid. Door krachten binnen of buiten de westerse samenleving wordt gestreefd naar het verzwakken of vernietigen van de westerse of blanke bevolking. Dat zou gebeuren door verschillende methodes in te zetten, met als belangrijkste migratie. Daarnaast zouden demografische verhoudingen ook verstoord worden door het aantal geboortes van blanke kinderen doelbewust te verminderen door middel van vrouwenemancipatie en feminisme en de promotie van homoseksualiteit. Tenslotte zijn er varianten van deze theorie die ook doelbewuste pogingen zien om een deel van de bevolking te laten sterven, bijvoorbeeld door gedwongen coronavaccinaties.

2 — RTL Nieuws (2023) Nog twee landen roepen Nederlandse ambassadeur op matje om koranactie, zie: <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/buitenland/artikel/5362691/ambassadeur-indonesie-pakistan-koran-verscheurd>

Op de vraag wie er achter dit omvolkingsbeleid schuil zouden gaan wordt onder de aanhangers van deze theorie verschillend gedacht. De ene aanhanger stelt dat dit het beleid is van de (linkse liberale) elite, soms in de vorm van een internationale organisatie als het World Economic Forum (WEF) of de zakenman en filantroop George Soros. Anderen stellen dat het een Joods complot is dat uit zou zijn op de verzwakking of vernietiging van het blanke ras ten gunste van de Joodse bevolking.

Deze omvolkingstheorie is in enkele jaren een leidende verklaring geworden binnen extreemrechts voor de teloorgang van de westerse samenlevingen. Maar niet alleen daar. Deze theorie vindt inmiddels weerklank in bredere kringen. Zo stellen Kamerleden van de Partij voor de Vrijheid en Forum voor Democratie in debatten dat ‘omvolking’ een realiteit is: ‘Omvolking is geen theorie; het is gewoon gebeurd. Het gebeurt om ons heen. Loop eens door de Schilderswijk. De Verenigde Naties pleiten ervoor. Ze spreken van «replacement migration»³ en ‘Maar nu hebben we stilzwijgend vervangingsmigratie. Het woord «omvolking» mag je niet gebruiken, maar dat is wel wat er gaande is. De Nederlandse bevolking wordt uitgedund.’⁴ Een uitzending van Ongehoord Nieuws (van de zender Ongehoord Nederland) waar Vlaams Belang-kopstuk Filip de Winter de ruimte kreeg om de omvolkingstheorie uit de doeken te doen, zorgde voor politieke opschudding.⁵

De zorgen rond deze omvolkingstheorie worden mede gevoed door het daaruit voortkomende ‘accelerationisme’ (zie ook paragraaf 2.3). Die extreemrechtse ideologie stelt dat de doorgaande omvolking uiteindelijk onafwendbaar zal gaan leiden tot een rassenstrijd of burgeroorlog. Om te zorgen dat de blanke bevolking die strijd niet zal verliezen moet er haast worden gemaakt om het nu nog bestaande blanke demografische overwicht in te kunnen zetten en zo de ‘omvolkers’ te kunnen verslaan. Vanuit deze analyse pleiten de aanhangers van het accelerationisme ervoor om de onafwendbare burgeroorlog versneld te laten beginnen (een acceleratie) door een eerste grote klap uit te delen in de vorm van een aanslag. Met deze klap moet de onafwendbare burgeroorlog versneld worden gestart. Zij zien zichzelf daarbij niet als agressor, maar als degenen die het blanke ras beschermen tegen de gevaren van omvolking en globalisering. Deze gedachtegang

3 — Verslag van commissiedebat voor de Inlichtingen en Veiligheidsdiensten 21-6-2023. Zie <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-36340-2.pdf>.

4 — Verslag van commissiedebat vreemdelingenbeleid 23-2-2023. Zie: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-19637-3079.pdf>

5 — Zie o.a.: <https://pointer.kro-ncrv.nl/geert-dales-kaapte-uitzending-van-ongehoord-nieuws-om-complottheorie-over-omvolking-kritisch-te> en <https://www.bnr.nl/nieuws/media/10476576/politiek-wil-actie-tegen-onweersproken-omvolkingstheorieen-ongehoord-nederland>

heeft in een aantal buitenlandse landen tot ernstige terroristische aanslagen geleid. In Nederland kent het accelerationisme voornamelijk steun op sociale media. In haar jaarverslag over 2022 schrijft de AIVD over de aanhangers van het accelerationisme: ‘Hoewel de Nederlandse beweging steeds van samenstelling verandert – er komen online profielen bij, en online profielen verdwijnen weer – lijkt de omvang nog steeds uit enkele honderden aanhangers te bestaan. Vergelijkbaar met vorig jaar. Het is lastig te voorspellen welke aanhangers daadwerkelijk terroristisch geweld (willen) gebruiken.’⁶

2.2.2 Hybride extremisme

Naast klassieke vormen van extremisme, denk daarbij aan politiek links- en rechtsextremisme, maar ook aan religieus extremisme, zijn er de afgelopen jaren radicale bewegingen ontstaan in de Nederlandse samenleving die niet binnen dergelijke indelingen passen. Voorbeelden daarvan zijn het radicale en soms gewelddadige boerenprotest, maar ook de beweging die door de overheid anti-institutioneel extremisme is gedoopt. Het gaat daarbij om een veelheid aan bewegingen die zich tegen de overheid en overheidsinstellingen keren vanuit verschillende motivaties. Wat zij delen is een diep wantrouwen tegen de intenties, transparantie en eerlijkheid van de overheid. Er wordt veel geloof gehecht aan alternatieve verklaringen en complottheorieën. Overheid en vertegenwoordigers van de overheid worden primair als vijandig tegen de eigen groep en het volk gezien. Als antwoord daarop worden verschillende mogelijkheden gezien: verschillende vormen van protest, in sommige gevallen het gebruik van geweld of afscheiding van de samenleving. Veel van deze bewegingen komen voort uit de coronaprotesten in de periode 2020-2021. Bij deze nieuwe vormen van extremisme valt verder op dat er in veel gevallen sprake is van overlap met andere groepen extremisten. Rechtsextremisten sluiten bijvoorbeeld aan bij anti-institutionele protesten of demonstraties die zich uitspreken voor Rusland. Radicale boerenactivisten trekken ook op met demonstranten met een meer anti-institutionele inslag en krijgen ook steun vanuit extreemrechtse hoek. Naast deze praktische vormen van ondersteuning is ook zichtbaar dat er onderling gekeken wordt naar ideolo-

6 — AIVD (2023). AIVD-jaarverslag 2022, p. 10. Zie: <https://www.aivd.nl/documenten/jaarverslagen/2023/04/17/aivd-jaarverslag-2022>

gische onderbouwingen. Zo wordt onder radicale boeren het idee gedeeld dat er onteigeningen van boerenland moeten plaatsvinden om ruimte te creëren voor migranten en duiken bij anti-institutionele activisten ideeën op die veel weg hebben van de omvolkingstheorie. In beide gevallen wordt de overheid als onderdeel gezien van een complotsmedende elite die het slecht voor heeft met de Nederlandse bevolking en opzettelijk problemen tot stand brengt.

Voor deze overlappende vormen van extremismes, die zich vanuit verschillende gezichtspunten en analyses tegen een zelfde vijand, de overheid, keren wordt in toenemende mate de term 'hybride extremisme' gebruikt.

2.2.3 Oekraïne

Vanaf het moment van de Russische invasie in de Oekraïne in februari 2022 is de oorlog onderwerp van debat binnen extreemrechtse kring. Er is echter geen overeenstemming welke kant er gesteund moet worden. In grote lijnen zijn er twee kampen te zien in deze discussie.

De ene groep ziet de Oekraïners als een volk dat recht heeft op een eigen natie. Daarbij horen ook de solidaire gevoelens met extreemrechtse groepen die aan de kant van de Oekraïne strijden, zoals het voormalige Azov-bataljon. Rusland wordt door deze groep als negatief beoordeeld en gezien als een multiculturele maatschappij met een neocommunistisch bestuur.

De andere groep ziet Rusland als positief voorbeeld, een dominant blanke Europese natie, waar conservatief-rechtse ideeën in de kern van het politieke beleid zitten en krachtdadig worden uitgevoerd door een autocratisch regime. Daarbij speelt ook een antiwesters sentiment mee, waarin de westerse democratieën, de Verenigde Staten voorop, door rechtsextremisten als zwakke, kwaadaardige, gedege-nereerde, links-liberale naties worden gezien die een zuiver blank land als Rusland willen bestrijden. Door hen wordt het ook consequent als een oorlog tussen de Verenigde Staten en Rusland genoemd, waarbij Oekraïne slechts als slagveld dient. Daarbij wordt ook regelmatig gewezen op de Joodse afkomst van president Zelensky. Een aantal van de aanhangers van die laatste gedachtegang steunen ook verschillende demonstraties tegen de Nederlandse steun aan de Oekraïne of met een pro-Russische boodschap. In een enkel geval

worden ook de Russische leugens over het neerschieten van de MH-17 door hen verspreid.

Deze verschillende posities binnen extreemrechtse kringen leveren ook discussies, soms felle discussies en zelfs ruzies op. In veel gevallen wordt daarom binnen extreemrechts voor een pragmatische oplossing gekozen door het onderwerp minder prominent te maken, erover te zwijgen of te melden dat er ook anders over gedacht mag worden. Inmiddels krijgt de zich voortslepende oorlog ook minder aandacht en daardoor ontstaan er vanzelf ook minder onderlinge conflicten.

2.2.4 Incels

Binnen extreemrechts bestaat brede overeenstemming over de rol van mannen en vrouwen. Mannen worden gezien als sterke, dominante en strijdbare onderdelen van de maatschappij, terwijl vrouwen doorgaans primair als dienende moeders en verzorgers gezien worden. Vanuit de Verenigde Staten is een scherpere variant van dit idee populair aan het worden onder jongere rechtsextremisten in Nederland. Zij zien deze geïdealiseerde rolpatronen niet alleen als een doel voor de toekomst, maar vertalen dit ook naar de huidige realiteit, inclusief hun eigen omgang met vrouwen. Zij stellen dat vrouwen een traditionele rol op zich moeten nemen en willen ook uitsluitend een zogenaamde ‘tradwife’ als partner. Vrouwen die actief willen worden bij extreemrechts organisaties waar dergelijk gedachtengoed ook wordt omarmd, kunnen rekenen op felle afwijzing. Zo worden vrouwen die deel willen nemen aan de Telegram-groep van de Nederlandse tak van White Live Matters daar actief verwijderd.

Er zijn ook elementen van de zogenaamde Incel-ideologie in dit gedachtengoed terug te lezen. Deze beweging van ‘Involuntary Celibates’ (onvrijwillige maagden) bestaat uit mannen die veronderstellen dat aan hen seksualiteit wordt onthouden door vrouwen die voor niet-traditionele rollen kiezen. In hun visie kunnen zij dit recht op seksualiteit door middel van geweld opeisen. Vanuit deze beweging zijn een aantal gevallen van grof en soms dodelijk geweld bekend uit de Verenigde Staten en Canada.

2.3 Gewelddreiging

De vraag welke gewelddreiging er van extreemrechts uitgaat kan op drie manieren beantwoord worden.

De eerste manier betreft de dreiging zelf, het idee of gevoel dat er mogelijk geweld kan worden gepleegd vanuit extreemrechts. Dat gevoel van dreiging wordt gestimuleerd door beelden van extreemrechts geweld en creëert gevoelens van angst bij het grote publiek, politiek en media. Deze beelden worden vooral gevoed door heftige aanslagen in het buitenland. Voorbeelden daarvan zijn de aanslagen van Anders Breivik in Noorwegen (2011), de moskee-aanslagen in Christchurch Nieuw-Zeeland (2019) en de NSU-moorden in Duitsland (2000-2006). Het jaarlijkse Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT)⁷ van de Europese Unie meldt dat in 2022 in totaal zestien terroristische aanslagen plaatsvonden in de EU, waarvan vier met een extreemrechtse achtergrond. Bij één extreemrechtse aanslag, in Slowakije, kwamen twee personen om het leven. Een jonge rechtsextremist opende het vuur op een LGBTQ+-bar in Bratislava. In een door hemzelf gepubliceerd manifest verkondigde hij de omvolkingstheorie en stelde dat gewelddadige politieke actie de enige manier is om het blanke ras te laten overleven. Veiligheidsdiensten in Duitsland en Frankrijk wisten in 2022 drie extreemrechtse aanslagen te voorkomen. De Global Terrorism Index (GTI) 2023⁸, die naar terroristisch geweld in de hele wereld kijkt, ziet een voortdurende daling van het aantal terroristische aanslagen in het westen sinds 2017. De GTI telt veertig aanslagen in 2022. Extreemrechts terroristisch geweld zorgde wel voor veertien dodelijke slachtoffers in 2022⁹.

Dergelijke aanslagen vanuit extreemrechtse motivatie zijn in Nederland onbekend. De AIVD meldde in het jaarverslag over 2022 dat er een aantal mogelijke rechts-terroristische dreigingen zijn voorkomen door deze preventief te verstoren. Ook werden op aangeven van de AIVD enkele politieonderzoeken gestart die tot arrestaties hebben geleid op verdenking van activiteiten die aan rechtsterrorisme waren gelinkt.¹⁰

De tweede manier om een extreemrechtse geweldsdreiging te beoordelen zijn de ideeën over geweldgebruik die binnen extreemrechts leven. In grote lijnen kan gesteld worden dat georganiseerd Nederlands extreemrechts zich in veruit de meeste gevallen verre houdt van politiek geweld. De overwegingen daarvoor houden in de meeste gevallen het midden tussen principiële geweldloosheid en pragmatisme. Er heerst weliswaar de overtuiging dat de gewenste politieke en maatschappelijke veranderingen nooit op democratische

7 — Zie <https://www.europol.europa.eu/publication-events/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2023-te-sat>

8 — Institute for Economics & Peace (2023), Global Terrorism Index 2023. Zie: <https://www.visionofhumanity.org/global-terrorism-index-2023-key-findings-in-5-charts/>

9 — Tien van de veertien doden vielen bij één aanslag in een supermarkt in Buffalo, Verenigde Staten.

10 — AIVD (2023). AIVD Jaarverslag 2022, p. 10.

weg bereikt kunnen worden. Maar tegelijkertijd is er het besef van eigen kwetsbaarheid. Wanneer politiek geweld bepleit of toegepast zou worden door de eigen organisatie, zal de organisatie en de achterban hard door het strafrecht getroffen worden zo is de gedachte. Er zijn daarnaast wel enkele extreemrechtse verzamelverbanden, die een meer hooligan-achtige manier van optreden hebben en zich vooral richten op het aangaan van fysieke confrontaties met politieke tegenstanders. Deze groepen duiken bijvoorbeeld op bij (extreem)linkse of antiracistische initiatieven om te provoceren of tot gewelddadige confrontaties te komen. De zichtbare aanhang van dergelijke groepen is in 2023 afgenomen en moet inmiddels op minder dan tien personen worden geschat.

Een recenter verschijnsel is de zogenaamde Siege-cultuur en het daarop gebaseerde 'accelerationisme'. Vanuit een Amerikaans internetforum (Iron March, actief tussen 2011 en 2017) was een aantal extreemrechtse onlinegemeenschappen voortgekomen, dat zich niet alleen tot de Verenigde Staten beperkte, maar ook in Europa en Nederland activiteiten ontplooiden. Binnen deze gemeenschappen werd voortgebouwd op het boek (Siege) van de Amerikaanse neonazi James Mason, waarin wordt opgeroepen tot extreemrechts terrorisme. Op basis hiervan heeft ook het accelerationisme aanhang en populariteit gekregen binnen dit internationale onlinenetwerk. Het accelerationisme veronderstelt dat er een rassenoorlog aanstaande is, waardoor op grote schaal burgeroorlogen in westerse landen zullen ontstaan. Om deze oorlogen niet te verliezen zou er een eerste klap moeten worden uitgedeeld door blanken, bijvoorbeeld door middel van een terroristische aanslag. Daarmee kan de start van deze onafwendbare rassenstrijd volgens aanhangers van deze gedachte versneld worden (vandaar accelerationisme) nu de blanke oorspronkelijke bewoners nog in het numerieke voordeel zijn. Het accelerationisme en vergelijkbare ideeën over de rol van geweld als politiek actiemiddel waren in het recente verleden inspiratie voor verschillende extreemrechtse terreuraanslagen, waaronder de massamoorden van Anders Breivik (Utøya/Oslo, Noorwegen, 2011) en Brenton Tarrant (Christchurch, Nieuw-Zeeland, 2019). De steun voor accelerationistisch geweld is vooral terug te vinden binnen netwerken die zich (bijna) uitsluitend op sociale media laten zien.

Bij organisaties die ook offline actief zijn is wel veel steun voor het idee dat er een omvolking georganiseerd wordt, maar zijn er geen ideeën om daarop met politiek gemotiveerd geweld te reageren. Vanuit de overheid wordt deze ontwikkeling met enige zorg bekeken. De NCTV formuleerde in het dreigingsbeeld van mei 2023: ‘Binnen Nederland komt de voornaamste rechts-extremistische geweldsdreiging van online aanhangers van accelerationistisch en vergelijkbaar rechts-terroristisch gedachtegoed. (...) Er zijn waarschijnlijk een paar honderd Nederlandstalige aanhangers van deze ideeën. Dit aantal lijkt in het afgelopen jaar niet te zijn toegenomen, maar er is binnen de beweging wel sprake van verloop. Daarnaast trekken meer ervaren deelnemers aan online netwerken zich met een select groepje bekenden terug in besloten appgroepen. Het Nederlandse rechts-terroristische milieu blijft een lage organisatiegraad kennen. Het gaat met name om vatbare jongens en mannen van dertien tot eind twintig, die vaak een instabiele thuissituatie kennen en soms kampen met psychosociale of psychopathologische problemen. (...) Nederland kent historisch gezien weinig rechts-extremistisch geweld, maar de Nederlandse aanhangers lijken door hun online activiteiten in een internationale omgeving los te staan van deze geweldloze traditie. Hierdoor is het risico dat ze overgaan tot geweld groter. Tegelijkertijd kan het ontbreken van georganiseerde rechts-extremistische netwerken, die geweldsdaden zouden kunnen faciliteren, weer een dempende werking hebben op de geweldsdreiging. Ten slotte roept de jeugdige leeftijd van de groep de vraag op in hoeverre zij op dit moment in staat zijn om een aanslag met enige complexiteit te plannen.’

De derde manier is het feitelijke geweldgebruik door extreemrechts in Nederland. Daarover zullen wij in de volgende Factsheet rapporteren, wanneer mede op basis van politiecijfers een beeld over het hele jaar 2023 zal worden geschetst.

2.3.1 Active Clubs

Een specifieke vorm van geweldsdreiging is het actief voorbereiden op geweld. Dat kan bijvoorbeeld door het aanschaffen of bouwen van wapens, maar ook door gevechtstraining. Bij verschillende rechtsextremisten zijn door de politie wapens aangetroffen. Ook bestaat er bij rechtsextremisten

belangstelling voor lidmaatschap van schietverenigingen of een opleiding bij het leger.

Vanuit extreemrechtse onlinegemeenschappen in de Verenigde Staten worden al enige tijd zogenaamde 'Active Clubs' gepromoot. Dat gaat om georganiseerde groepen met een extreemrechts gedachtegoed, die zich bezighouden met fysieke training. Deze training dient zowel een ideologisch als een praktisch doel. Enerzijds is het de bedoeling om door middel van die trainingen de eigen mannelijke aanhang gezond, sportief en sterk te laten worden als voorbeeld van sterke Arische blanke mannen. Anderzijds wordt er ook daadwerkelijk getraind voor vechtsport en geweldsgebruik. Diverse extreemrechtse organisaties (White Lives Matter, Geuzenbond, Wolvenrad) zijn betrokken bij dergelijke vechtsportinitiatieven.

3. Overheids respons

Antwoorden vanuit de overheid op extremisme zijn er in vele soorten. Er kan met preventie en repressie worden gewerkt. Er worden door Inlichtingen- en veiligheidsdiensten onderzoeken gedaan en interventies verricht. In deze paragraaf worden actuele strafzaken beschreven en in kort bestek beschreven welke recente ontwikkelingen er plaats hebben gevonden rond de bestrijding van (rechts) extremisme op sociale media.

3.1 Opsporing en Vervolgging

Een belangrijk instrument dat de overheid in specifieke situaties kan inzetten tegen extremisten is om strafbare feiten op te sporen en te vervolgen. Strafrechtelijke respons op extreemrechtse activiteiten vindt plaats bij het overtreden van de diverse strafrechtelijke discriminatieartikelen, maar kan ook betrekking hebben op commune delicten met een extreemrechtse achtergrond. In de eerste helft van 2023 diende er een aantal strafzaken dat extreemrechtse verdachten betrof ofwel invloed had op de strafrechtelijke bewegingsruimte van rechtsextremisten in Nederland.

Zaak 1. Meine Ehre heisst Treue

In Den Haag werd een man met een lange geschiedenis binnen extreemrechts vervolgd vanwege groepsbelediging (artikel 137c WvSr). Hij was in september 2022 gearresteerd, omdat hij een riem droeg met een gesp met daarop een afbeelding van een hakenkruis en de tekst “Meine Ehre heisst Treue”. Volgens het Openbaar Ministerie was hier sprake van openbare groepsbelediging van Joden, zigeuners, homoseksuelen en gehandicapten. De rechter volgde de redenering dat het hier om een strafbare uiting ging en veroordeelde de man tot een geldboete van 500 euro en verbeurdverklaring van de riem.¹¹

Zaak 2. Voorbereiding aanslag

In maart 2023 werd een 15-jarige jongen veroordeeld tot een half jaar jeugddetentie, waarvan 79 dagen voorwaardelijk, voor het voorbereiden van een terroristische aanslag. Daarnaast veroordeelde de rechtbank hem tot een werkstraf van 60 uur en hulpverlening en begeleiding. Deze jongen wilde een aanslag plegen op een moskee, synagoge of een asiel-

¹¹ — Rb. Den Haag 2-2-2023, parketnummer 09.272434.22

zoekerscentrum. Daarvoor benaderde hij mensen om aan vuurwapens te komen en probeerde via internet informatie te verzamelen over het vervaardigen van explosieven en printen van vuurwapens. Hij had al enkele onderdelen voor een half-automatisch wapen geprint. De rechtbank overwoog in het vonnis: ‘Door deze activiteiten heeft de verdachte voorbereidingen getroffen voor een terroristische aanslag. De vraag die de rechtbank moet beantwoorden is of de verdachte daarbij ook het oogmerk had om een terroristisch misdrijf voor te bereiden dan wel te bevorderen. De rechtbank beantwoordt die vraag bevestigend. De verdachte heeft namelijk niet alleen gesprekken over aanslagen gevoerd maar is (vervolgens) ook op zoek gegaan naar middelen die daarbij gebruikt zouden kunnen worden en heeft anderen daarover geadviseerd. Dat verdachte er rekening mee hield dat anderen daadwerkelijk een aanslag zouden kunnen plegen, blijkt uit de waarschuwing die hij gaf om digitale sporen die naar hem zouden kunnen leiden te wissen. Wanneer niet zou zijn ingegrepen, had de weg die verdachte was ingeslagen kunnen leiden tot een daadwerkelijk aanslag. Hieruit volgt dat verdachte in de periode die in het dossier is beschreven de bedoeling had een aanslag te plegen en zich ook bewust was van de mogelijke consequenties van zijn gedragingen. Daarmee had de verdachte het oogmerk om een terroristisch misdrijf voor te bereiden of te bevorderen.

Na zijn vrijlating ontstond enige onrust op zijn school, waardoor hij in ieder geval enige tijd van school geweerd is.¹²

Zaak 3. Roetveegpiet is genocide

In juli 2023 diende voor de rechtbank Amsterdam een strafzaak wegens een aantal vernielingen die waren gepleegd rond de Sinterklaasintocht in 2022. Met deze vernielingen werd geprotesteerd tegen het afschaffen van Zwarte Piet. Het ging om bekladdingen van het gebouw van ‘The Black Archives’ in Amsterdam, van het hoofdkantoor van de PvdA en van het gemeentehuis van Hellevoetsluis. Bij ‘The Black Archives’ ging het om het overschilderen van een aantal portretten van belangrijke personen uit de Surinaamse geschiedenis. Die portretten waren door de verdachte wit geschilderd. Daarnaast waren op dit gebouw stickers met de tekst ‘Roetveegpiet is genocide’ geplakt. Op het PvdA-hoofdkantoor werden stickers geplakt met de tekst ‘Hier

pleegt men genocide' en in Hellevoetsluis werden een dag voor de intocht van Sinterklaas vernielingen aan het stadhuis gepleegd door er flessen verf tegenaan te gooien. In de rechtbank betoogde de man dat de introductie van de roetveegpiet zorgt voor 'genocide van het Nederlandse volk'. De rechtbank achtte hem schuldig en veroordeelde hem tot 60 uur taakstraf en een voorwaardelijke gevangenisstraf van twee weken. Bij de strafoverwegingen gaf de rechtbank onder andere aan dat de discriminerende achtergrond van de vernieling tot een strafverzwaring had geleid: 'De rechtbank is van oordeel dat de feiten die verdachte heeft gepleegd discriminatoir van aard zijn. Het wit schilderen van afbeeldingen van zwarte mensen die een belangrijke rol hebben gespeeld in de zwarte geschiedenis en het onder deze omstandigheden bekladden van een gebouw op de vooravond van de intocht van Sinterklaas zijn onmiskenbaar gedragingen met een discriminatoir karakter. Ook iemand beledigen door hem weg te zetten als genocidepleger is gelet op de context waarin de belediging plaatsvond – nadat de politieke partij van het slachtoffer zich over de figuur van zwarte piet had uitgesproken – discriminerend. Het beschadigen van gebouwen is een ernstig strafbaar feit en raakt de samenleving en het gevoel van veiligheid van mensen. Daarbij komt dat gelet op de discriminatoire aard van de beschadigingen deze als extra kwetsend kan worden ervaren door de maatschappij en in het bijzonder voor mensen van kleur.'¹³

Zaak 4. The Happy Merchant

In juni 2023 verscheen een verdachte voor de rechtbank in Almelo als verdachte van groepsbelediging van Joden (art. 137c WvSr). Daarnaast stond hij terecht vanwege belediging van Kamervoorzitter Bergkamp en opruiing in een pamflet waarin hij opriep tot liquidatie van kabinet Rutte IV. De acties van deze verdachte kwamen voort uit protest tegen het overheidsbeleid tijdens de coronapandemie. Hij had spandoeken aan zijn woning gehangen waarop geprotesteerd werd tegen de QR-code voor horecatoeegang. Op deze spandoeken werd ook de Kamervoorzitter beledigd ('heks'). Op een ander spandoek stond een Duitstalige tekst waarmee werd geprotesteerd tegen het 'kennzeichnen' en uitsluiten van mensen met een 'nie wieder'. Daarbij was een karikaturale afbeelding geplaatst van een handenwrijvende

¹³ — Rb. Amsterdam 13-7-2023, ECLI:NL:RBAMS:2023:4512

Joodse man, daarmee suggererend dat Joden achter deze maatregelen zouden zitten.

De rechtbank veroordeelde de verdachte tot een taakstraf van 60 uur. In het vonnis ging de rechtbank uitgebreid in op de vraag of de karikatuur (die op internet veel wordt gebruikt, bekend als ‘the happy merchant’) een strafbare groepsbelediging oplevert: ‘De rechtbank is van oordeel dat plaatsing van de afbeelding “The Happy Merchant” op een spandoek onmiskenbaar is gericht tegen een bevolkingsgroep, te weten Joden. De afbeelding toont, zoals in voornoemd mailbericht wordt opgetekend, duidelijk een negatief gestereotypeerde Joodse man, waarbij vermeende raciale Joodse kenmerken worden gebruikt: een kromme neus, donkere ogen, zwart krullend haar en een dichte zwarte baard. De persoon heeft een keppel op zijn hoofd, waarmee de identiteit wordt bevestigd. De afbeelding zelf communiceert duidelijk racistische stereotypering van joden, zoals de sluwe, geniepige joodse handelaar uit op zelfverrijking en de jood als geslepen en gewetenloze samenzweerder tegen het algemeen belang. Het betreft een anti-Joodse afbeelding die de etnische groep Joden bij het publiek in een ongunstig daglicht stelt. De uitlating heeft daarmee naar het oordeel van de rechtbank de strekking om een groep mensen te beledigen.’¹⁴

Zaak 5. White Live Matters

In maart 2023 stond een drietal activisten van White Live Matters (WLM) terecht vanwege het verspreiden van stickers en het mishandelen van een man. In 2021 plakten zij stickers in het centrum van Breda met teksten als ‘Stop White Replacement’ en ‘Nationaal Socialisme, we zijn terug’. Toen zij daarop werden aangesproken door omstanders schold één van de WLM-activisten deze omstanders uit voor ‘kanker-negers’, een andere activist sloeg een man tegen het hoofd. Eén van de activisten verklaarde bij de rechtbank de actie als een bijdrage aan het maatschappelijk debat te zien en bang te zijn dat het blanke ras uitsterft. De rechtbank achtte de verdachten schuldig en veroordeelde ze tot taakstraffen van 80, 70 en 36 uur. De teksten op de stickers werden door de rechtbank gekwalificeerd als beledigende uitlatingen voor mensen met een donkere huidskleur of mensen van een bepaalde etnische afkomst. Opvallend is verder dat aan twee verdachten als bijzondere voorwaarde werd opgelegd

14 — Rb. Almelo 14-7-2023, ECLI:NL:RBOVE:2023:2730

dat zij geen stickers, posters of anderszins mogen aanbrengen die in relatie staan tot activismegroepen die zijn gericht op ‘White Lives Matter’-uitingen, of in relatie tot soortgelijke groeperingen.¹⁵

Zaak 6. Nederlandse Breivik

In mei 2023 stond een man voor de rechtbank in Den Haag vanwege een bedreiging op Instagram. Hij had daarop een aantal prominente politici getagd en daarbij getypt ‘Laten we hopen dat binnenkort een Nederlandse Breivik opruiming gaat houden in de nazi zwijnenstal die we kennen als binnenhof al die hufters’.

Deze verdachte heeft een verleden in de extreemrechtse politiek. De rechtbank veroordeelde de man tot zestig uur werkstraf en twee weken voorwaardelijke gevangenisstraf.¹⁶

Zaak 7. Forum voor Democratie

Voor het Gerechtshof Amsterdam diende een civiele hoger beroepszaak tegen de leider van Forum voor Democratie (FvD). Er was door Joodse belangenorganisaties een voorziening van de rechtbank gevraagd waarin hem te verstaan zou worden gegeven dat hij coronamaatregelen niet met de Holocaust mocht vergelijken. De politicus had bijvoorbeeld een bericht op Twitter geplaatst met de tekst ‘de situatie van nu is met de jaren ’30 en ’40 te vergelijken. De ongevaccineerden zijn de nieuwe Joden, de wegstrijkende uitsluiters zijn de nieuwe nazi’s en NSB-ers.’ De rechter in eerste aanleg had besloten dat de FvD-leider dergelijke uitingen moest verwijderen en deze niet mocht herhalen, ongeacht op welke wijze en via welk medium en had hem verboden in het kader van het debat over de coronamaatregelen gebruik te maken van beeldmateriaal van de Holocaust. Het Gerechtshof bekrachtigde het vonnis van de lagere rechter.¹⁷

Vanzelfsprekend bereiken niet alle extreemrechts gemotiveerde strafbare daden de rechter. Daar kan een veelheid aan oorzaken aan ten grondslag liggen (daad onbekend, dader onbekend, gebrek aan bewijs, geen prioriteit etc.). Maar één grond is de moeite waard om nog te benoemen. Daarbij gaat het om het actief voorkomen van extreemrechts gemotiveerd geweld. De NCTV vermeldde in het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland van mei 2023 dat de AIVD in het kader van rechts-terrorisme in

15 — Rb. Breda 31-3-2023, ECLI:NL:RBZWB:2023:2150, ECLI:NL:RBZWB:2023:2151, ECLI:NL:RBZWB:2023:2152

16 — Rb. Den Haag 22-5-2023, parketnummer 09.057677.22

17 — Gerechtshof Amsterdam 23-5-2023, ECLI:NL:GHAMS:2023:1139

2022 vijf ambtsberichten uit aan het Openbaar Ministerie uitbracht. De politie arresteerde een aantal mensen op verdenking van activiteiten die aan rechts-terrorisme zijn gelinkt.¹⁸

3.2 Sociale Media

Het handhaven van de Nederlandse strafwet op sociale media is erg ingewikkeld. Dat heeft te maken met de grote aantallen (opinie)delicten die er plaatsvinden, de anonimiteit op sociale media die opsporing bemoeilijkt en de vragen rond jurisdictie (wanneer valt een feit binnen het Nederlandse strafrecht, gezien het internationale karakter van sociale media). Om deze complexe problemen rond sociale media toch enigszins hanteerbaar te maken wordt al geruime tijd vanuit Nederland, maar ook vanuit de Europese Unie geprobeerd om de bedrijven die achter de sociale media zitten verantwoordelijk te laten zijn voor het handhaven van regels over strafbare inhoud, zoals strafbare discriminatie. Dat heeft er toe geleid dat in 2020, naar aanleiding van de internationale Black Lives Matter-protesten, veel extreemrechtse groepen hun sociale mediakanalen verloren. Inmiddels, drie jaar later, zijn de meeste van de Nederlandse accounts die destijds waren verwijderd weer actief. Wel wordt er op een deel van de sociale media nog enigszins gehandhaafd op expliciet racistische content.

Ondertussen zijn er ook toenemende zorgen over berichtenplatforms als Telegram. In de zomer van 2023 werd bekend dat de Nederlandse overheid geprobeerd heeft om Telegram te bewegen om haatzaaiende content en oproepen tot geweld te bestrijden. Dat bleef echter zonder resultaat, zodat Telegram nog steeds een plek is waar rechtsextremisten zonder problemen hun gedachtegoed kunnen verspreiden, kunnen mobiliseren, organiseren en rekruteren zonder dat er door het achterliggende bedrijf wordt gemodereerd of anderszins wordt ingegrepen.

Inmiddels zijn in 2023 de eerste stappen gezet bij de oprichting van de Nederlandse Autoriteit Online Terroristisch en Kinderpornografisch Materiaal (ATKM). Deze ATKM kan in de toekomst terroristisch materiaal ontoegankelijk laten maken door hostingproviders.

Daarnaast is ook een wet aangenomen die doxing strafbaar stelt. Vanaf 2024 is het strafbaar om persoonsgegevens te delen met als doel om iemand te intimideren.

18 — NCTV (2023). Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland <https://www.nctv.nl/documenten/publicaties/2023/05/30/dreigingsbeeld-terrorisme-nederland-58>

4. Overzicht van Extreem- rechtse Organisaties

In deze paragraaf volgt een alfabetisch overzicht van extreemrechtse organisaties die in de afgelopen twaalf maanden (in de periode juli 2022 tot juli 2023) actief zijn geweest of zich op een andere manier in de publieke aandacht hebben bevonden. Het gaat in dit overzicht enerzijds om extreemrechtse formaties die actief zijn geweest in het publieke domein. Anderzijds zijn er in deze periode ook veel extreemrechtse initiatieven en activiteiten ontplooid op internet. Deels gaat het hier om groepen die ook activiteiten laten zien in de fysieke wereld. Maar er zijn ook groepen of platforms die uitsluitend op het internet bestaan. Omdat het hier in veel gevallen om vluchtige samenkomsten gaat, die regelmatig binnen een kort tijdsbestek van naam, locatie of van samenstelling veranderen, nemen we in dit overzicht alleen digitale organisaties of platforms op die vanwege hun levensduur, organisatiekracht, impact of naamsbekendheid verder dragen dan de vluchtigheid van het internet.

Active Club Dietsland

De Active Club is een extreemrechtse organisatie die zich primair richt op fysieke fitheid en gevechtskracht van de mannelijke deelnemers. Het verschijnsel 'Active Club' is overgewaaid uit de Verenigde Staten (zie paragraaf 2.3.1). Dietsland verwijst naar het gewenste samengaan van het hele Nederlandse taalgebied (Nederland, Vlaanderen en Noord-Frankrijk) in één land.

De Active Club Dietsland is opgericht vanuit de White Lives Matter Nederland-groep. De Active Club Dietsland ziet fitheid, kracht en geoefendheid in vechttechnieken als belangrijke eigenschappen van een 'pro-blanke' mannelijke activist. Met behulp van deze eigenschappen moet de politieke strijd ook in fysiek opzicht effectief gevoerd kunnen worden. Maar de fitheid dient ook een voorbeeldfunctie te hebben. Pro-blanke strijders moeten het positieve tegenbeeld vormen van het gedegeneerde westen. Tenslotte moet het ook een voorbeeld zijn voor de eigen inactieve achterban, om rechts-extremisten achter hun toetsenbord vandaan te krijgen. De Active Club Dietsland oefent regelmatig met enkele aanhangers in kracht- en vechtsport. Van deze activiteiten

plaatst de organisatie foto's op een eigen Telegram-kanaal. Het Telegram-kanaal van de organisatie heeft meer dan duizend volgers. Op trainingen zijn tussen de vijf en tien personen zichtbaar.

Blindfolded

Zie lemma 'Flatlander'.

Batavica

Zie lemma 'Flatlander'

Crew38

'Crew38' is onderdeel van een internationaal verband van zogenaamde 'Hammerskins'. Dit gaat om extreemrechtse skinheads die zich voornamelijk bezighouden met het maken en verspreiden van neonazistische rockmuziek. Crew38 is bedoeld als voorportaal voor aspirant-leden van de eigenlijke hoofdorganisatie voor Hammerskins, 'Hammerskin Nation' of 'HSN'. Zie verder bij het lemma 'Hammerskins'.

Diets Collectief

Sinds eind 2022 is Diets Collectief actief via een eigen Telegram-kanaal. Daarop laat de organisatie een paar activiteiten zien. Het verspreiden van stickers in Rotterdam, enkele groepswandelingen en fotoverslagen van vechtsporttrainingen. De groep geeft via het Telegram-kanaal blijk van een nationaalsocialistische overtuiging en een nostalgische kijk op het Derde Rijk.

Het kanaal wordt door 280 mensen gevolgd. Op de bijeenkomsten van de groep zijn tussen de vijf en vijftien personen zichtbaar.

De Dietse Bazuin

De Dietse Bazuin is een periodiek verschijnend digitaal tijdschrift en een youtubekanaal dat geproduceerd wordt door één van de grondleggers van Erkenbrand. In blad en video's worden vanuit nationalistisch gedachtegoed allerhande thema's behandeld. Van het blad zijn vier nummers verschenen. In tegenstelling tot Erkenbrand is de Dietse Bazuin niet uitgesproken racistisch of antisemitisch.

In de eerste maanden van 2023 zijn nog twee video's op Youtube gezet, waar enkele bekende rechtsextremisten

actuele onderwerpen bespreken. De meest recente video is opvallend, omdat daar een positief beeld geschetst wordt van de Amerikaanse terrorist Ted Kaczynski (de Unabomber). Het youtubekanaal heeft 881 volgers en 66 video's beschikbaar.

Dietse Volkspartij

In september 2021 is de Dietse Volkspartij gestart via een eigen Telegramkanaal. 'Dietsland' verwijst naar het historische geheel van de Nederlandstalige Lage Landen, een gewenste staatkundige eenheid voor veel rechtsextremisten. De Dietse Volkspartij ziet zichzelf als organisatie die door internetactiviteit, maar ook door het organiseren van acties haar ideeën wil verspreiden.

Ideologisch kan de Dietse Volkspartij als identitair worden gezien. Maar anders dan veel andere Nederlandse identitaire organisaties verspreid de organisatie ook regelmatig antisemitische denkbeelden. In 2023 is de Dietse Volkspartij alleen nog via Telegram actief geweest met het plaatsen van opinies en gedichten.

Studiegenootschap Erkenbrand

Studiegenootschap Erkenbrand treedt sinds augustus 2016 in de openbaarheid. 'Erkenbrand' verwijst naar een romanfiguur, een strijder, uit de 'In de ban van de Ring'-reeks van Tolkien. Daarnaast betekent 'Erkenbrand' ook zoveel als 'vlammend zwaard', een symbool dat ook terugkeert in het logo. Erkenbrand wil hiermee een intellectuele strijd aangaan door een 'zuiverend licht' te laten schijnen, in een 'wereld vol leugens'.

Erkenbrand verspreidt sinds de oprichting ideeën die afkomstig zijn van de Amerikaanse Alt-Right-beweging. Enerzijds draagt Erkenbrand - voor Europese begrippen - extreem racistische en antisemitische ideeën uit, die rechtstreeks afkomstig zijn van de Alt-Right. Daarbij worden allerhande biologisch geïnspireerde theorieën verspreid over de demografische ondergang van het blanke ras. Anderzijds worden ook conservatief-culturele ideeën aangehangen over de rol van de vrouw, homoseksualiteit en het belang van etnisch-culturele wortels. Immigratie, rasvermenging, feminisme en homoseksualiteit worden door Erkenbrand als belangrijkste oorzaken gezien van de 'demografische ramp', de 'omvol-

king' die momenteel plaats zou vinden. Erkenbrand streeft, als alternatief voor deze gepercipieerde ramp, naar een blanke etnostaat.

In de eerste jaren van het bestaan van Erkenbrand was antisemitisme minder prominent aanwezig. De cynische gedachte daarachter was dat het 'Joodse probleem' in Europa door het geringe aantal overlevende Joden niet meer zo groot was, maar dat de Verenigde Staten wel degelijk een groot 'Joods probleem' kennen. Inmiddels is die gedachte kennelijk losgelaten en wordt er consequent en openlijk antisemitische propaganda verspreid.

Aanvankelijk kende Erkenbrand veel succes. In de periode 2016-2018 organiseerde de organisatie regelmatig bijeenkomsten, waar tot honderdvijftig personen op af kwamen. Daarnaast produceerde Erkenbrand veel content op sociale media, waaronder video's en podcasts waar de ideeën werden uitgedragen. Na 2018 liep de aanhang snel terug en ook het aantal initiatieven vanuit Erkenbrand decimeerde. Een belangrijke reden daarvoor was een aantal kritische publicaties waar het extremistische gedachtengoed van Erkenbrand onder de aandacht werd gebracht en het doopceel werd gelicht van een aantal centrale personen van de organisatie. Daarna keerde Erkenbrand naar binnen en sloot zich af voor buitenstaanders. Er wordt sindsdien in anonimiteit op de eigen digitale kanalen gepubliceerd, zonder dat het zichtbaar is welke personen achter Erkenbrand zitten of hoeveel mensen Erkenbrand voor haar bijeenkomsten weet te interesseren. In 2023 was er nauwelijks nog activiteit van Erkenbrand zichtbaar. Op Twitter worden voor de 1300 volgers voornamelijk antisemitische berichten van anderen gedeeld. Via de website verscheen een antisemitische toespraak die tijdens een voorjaarsborrel werd uitgesproken en een positief artikel over een Holocaust-ontkennende laserprojectie op het Anne Frank Huis.

Flatlander

Flatlander is een neonazistische rockmuzikant uit het Nederlands-Duitse grensgebied. Hij komt voort uit Blindfolded, een voormalige neonazistische band uit Winschoten. De band was onderdeel van het internationale nazistische muzieknetwerk Crew38. Eind 2017 is Blindfolded uit elkaar gevallen. Na het verdwijnen van Blindfolded is de gitarist van de

band als soloartiest verder gegaan als Flatlander. Binnen de neonazistische muzieksce­ne kan ‘Flatlander’ inmiddels op nationale en internationale belangstelling rekenen. Flatlander is een belangrijke persoon in het Europese Hammerskin-netwerk (zie bij dat lemma). Hij treedt met enige regelmaat op bij verschillende extreemrechtse muziekfestivals binnen Europa. Zo speelde hij in februari 2020 op een ‘Day of Honour’-manifestatie van Blood & Honour in Hongarije. In Nederland speelde Flatlander in 2019 op een Voorpost-bijeenkomst. Een online concert tijdens de Coronacrisis in het voorjaar van 2020 werd virtueel bijgewoond door ongeveer tweehonderd kijkers. In februari 2023 trad hij tweemaal op in Finland, in juli op een Hammerskin-bijeenkomst in midden-Duitsland. Naast zijn muzikale activiteiten blijft ‘Flatlander’ ook actief bij andere neonazistische activiteiten. Hij oriënteert zich daarbij voornamelijk op Duitsland, maar is af en toe ook nog bij Nederlandse acties aanwezig. Zo ook bij de verstoring van een protest tegen Zwarte Piet in Venlo in november 2020. Daarnaast brengt hij vanaf 2021 de extreemrechtse kledinglijn ‘Batavica’ op de markt. Flatlander heeft een YouTube-kanaal, waarop hij muziekvideo’s plaatst met 380 abonnees. Batavica heeft een webshop waar kleding wordt verkocht. En daarnaast verspreidt Batavica berichten via Facebook (620 volgers), Instagram (200 volgers) en Twitter (16 volgers). Zie ook bij het lemma Crew38 en KNNL.

Geuzenbond

De Geuzenbond is een jongerenorganisatie (17-27 jaar) die in 2018 is opgericht. De naam verwijst naar de Geuzen, symbool van de historische strijd tussen de Nederlanden en het Spaanse Rijk. De Geuzenbond is te typeren als identitaire organisatie met een sterke nadruk op de Nederlandse geschiedenis en cultuur. De Geuzenbond ziet Nederland als thuisland voor het Nederlandse volk en verzet zich tegen immigratie. Verder pleit de bond voor eenwording van het Nederlands taalgebied (Nederland en Vlaanderen) in Dietsland en voor solidariteit met de blanke Afrikaners in Zuid-Afrika. Enigszins atypisch voor een groep met een identitaire ideologie is dat Geuzenbond-aanhangers zich op sociale media regelmatig antisemitisch uitlaten. In haar grondslagen beroept de Geuzenbond zich op het solidarisme. Dat is een politieke

ideologie die in het interbellum ontstond binnen kringen van Vlaams nationalisten en in sterke mate teruggrijpt op de oorspronkelijke fascistische ideologie van Mussolini.

De Geuzenbond is opgericht in Midden-Limburg. Inmiddels is er geen sprake meer van een duidelijke regionale organisatie. Wel zijn er een aantal plaatsen waar geregeld activiteiten plaatsvinden. In Utrecht worden periodiek vechtsport- en krachtrainingen gehouden in de open lucht. In Aalsmeer wordt jaarlijks een zomerkamp georganiseerd.

De actieve aanhang van de Geuzenbond is beperkt. Bij de meeste activiteiten komen tussen de vijf en de vijftien personen. De Geuzenbond heeft een website en is actief op Telegram (1000 abonnees), Instagram (1700 volgers) en Youtube (270 abonnees).

Sinds de oprichting verspreiden Geuzenbond-aanhangers stickers die de boodschap van de organisatie uitdragen. Ook worden spandoeken uitgehangen om daarvan foto's en filmpjes via sociale media te verspreiden. Verder organiseert de Geuzenbond regelmatig uitstapjes, wandelingen en sportieve activiteiten voor de eigen aanhang. In de eerste helft van 2023 werden nog enkele andere activiteiten georganiseerd. Samen met Voorpost organiseerde de Geuzenbond een kleinschalige herdenking van Willem van Oranje in Den Haag. Ook werden op verschillende plaatsen in Nederland straten en een park die vernoemd zijn naar Nelson Mandela voorzien van nieuwe namen. Daarbij werden namen gebruikt van slachtoffers van een bomaanslag die in de jaren 80 gepleegd was door de gewapende tak van het ANC. Ook werd samen met de Vlaamse Nationalistische Studenten Vereniging (NSV) een Groot-Nederlands Jongerencongres georganiseerd. Sinds 2019 geeft de Geuzenbond een eigen blad uit, 'De Stormlamp'.

Groot-Nederlandse Studentenvereniging

In 2022 werd door activisten van de Geuzenbond de Groot-Nederlandse Studentenvereniging (GNSV) opgericht. Een deel van de Geuzenbond-activisten was inmiddels aan een vervolgstudie begonnen. In navolging van de extreemrechtse Vlaamse Nationalistische Studenten Vereniging (NSV) kwam vanuit deze groep het initiatief voor een vergelijkbare Nederlandse organisatie, de GNSV.

Wat de ideologie betreft ligt de GNSV in het verlengde van

de Geuzenbond. De GNSV is een identitaire organisatie met veel interesse voor Nederlandse geschiedenis en cultuur. De GNSV is voorstander van eenwording van het Nederlands taalgebied (Nederland en Vlaanderen) in een nieuw land 'Dietsland' en toont solidariteit met de blanke Afrikaners in Zuid-Afrika. Het incidentele antisemitisme, dat zichtbaar is onder de aanhang van de Geuzenbond, komt bij de GNSV-aanhang niet naar boven. De GNSV heeft volgens eigen opgave twintig actieve leden.

In februari 2023 organiseerde de GNSV, samen met NSV en Geuzenbond het "2e Grootnederlands jongerencongres". Daar werd onder andere een lezing gehouden over de Vlaams-nationalistische collaborateur Wies Moens, die na de oorlog in België ter dood werd veroordeeld. In maart 2023 werd samen met de Vlaamse NSV een zangavond gehouden.

Hammerskins

Hammerskins zijn extreemrechtse skinheads die zich voornamelijk bezighouden met het maken en verspreiden van neonazistische rockmuziek. Het logo van deze organisatie bestaat uit twee gekruiste hamers en een tandrad. De internationale hoofdorganisatie voor Hammerskins heet Hammerskin Nation of HSN. Crew38 is een onderdeel van de Hammerskins-structuur. Het is bedoeld als voorportaal voor aspirantleden van de eigenlijke hoofdorganisatie. De 38 in Crew38 staat voor de derde en achtste letter van het alfabet, CH, die uitgelegd kunnen worden als 'Confederate Hammerskins' of 'Crossed Hammers'. Crew38 wordt ook wel als '383' geschreven of '838' ('Hail the Crossed Hammers'). In de jaren negentig was er een redelijk grote groep Hammerskins actief in Nederland, waar inmiddels nauwelijks meer iemand van betrokken is¹⁹. Sinds 2016 zijn enkele bandleden en aanhangers van de Oost-Groningse band Blindfolded betrokken bij het Hammerskin-netwerk. De band Blindfolded is inmiddels opgeheven, maar enkele voormalige bandleden (waaronder gitarist 'Flatlander') zijn nog steeds actief binnen het Hammerskin-netwerk.

De activiteiten van Nederlanders in het Hammerskin-netwerk vinden vooral in het buitenland plaats in de vorm van bezoeken van concerten en demonstraties.

19 — Zie voor een uitgebreide geschiedenis van het Hammerskin-netwerk in Nederland: <https://exif-recherche.org/?p=9640>

Identitair Verzet

Identitair Verzet is een actiegroep die eind 2012 werd opgericht, als afsplitsing van de actiegroep Voorpost. Identitair Verzet kent een ideologie en actieagenda die zich richten op de belangen van een etnisch homogeen Nederlands volk. Identitair Verzet is de afgelopen jaren steeds kleiner en inactiever geworden. Anno 2023 is de groep zo goed als verdwenen. Op verschillende socialemediakanalen is nog enige activiteit te zien. Daarbuiten duiken alleen in Zuid-Limburg nog uitingen van Identitair Verzet op, die daar worden gebruikt door de Patriottische Jeugd Parkstad (zie verder bij dat lemma).

Identitair Verzet heeft een eigen website en webshop. De website kent weinig vernieuwing, het laatste bericht is van 2021. Identitair Verzet is in 2020 van Facebook en Twitter verwijderd vanwege de extremistische inhoud die daar verspreid werd. Wel heeft Identitair Verzet nog een weinig actief Telegramkanaal (240 abonnees).

Nationalistische Boksclub Rotterdam (NBC010)

In 2022 is de Nationalistische Boksclub Rotterdam (NBC010) gestart als Telegram-kanaal. Het gaat om een Rotterdams initiatief. '010' verwijst naar het kengetal van Rotterdam. NBC010 is één van de extreemrechtse vechtsportclubs die recent werden opgericht. Zij kopiëren het Amerikaanse idee van 'Active Clubs' (zie paragraaf 2.3.1). Dat is een idee om door middel van het organiseren van vechtsporttrainingen voor extreemrechtse mannelijke activisten een gezond en sterk lichaam te creëren, als voorbeeldfunctie, maar ook om voorbereid te zijn op gewelddadige confrontaties. NBC010 komt voort uit kringen van neonazistische skinheads uit de regio Rijnmond. In november 2022 kondigde White Lives Matter aan dat enkele aanhangers ook bij NBC010 mee hebben getraind.

Nederlandse Volks-Unie

De Nederlandse Volks-Unie (NVU) is in 1971 opgericht en ontwikkelde zich in de jaren zeventig tot een partij met als belangrijk politiek speerpunt het verzet tegen immigratie. De NVU heeft wortels in het milieu van voormalige oorlogsmisdadigers en collaborateurs. De partij hangt daarom vanaf haar oprichting een nationaalsocialistische ideologie aan. Dat

ideologische kader werd in bepaalde periodes duidelijker naar buiten gebracht dan in andere periodes.

Na de eerste electorale successen van de concurrerende Centrapartij aan het begin van de jaren tachtig, stopte de NVU zijn activiteiten. Medio jaren negentig werd de NVU opnieuw opgericht met vooral jonge neonazi's als aanhangers.

De laatste jaren liet de NVU in het publieke domein meestal een gematigder geluid horen naar aanleiding van negatieve ervaringen met het strafrecht. Tijdens besloten ledenbijeenkomsten werd door de partijleiding wel regelmatig een nationaalsocialistische boodschap gebracht. En ook in het ledenblad verschijnen regelmatig historische artikelen die blijk geven van sympathie voor het Derde Rijk. In 2017 was er sprake van een zichtbare koerswijziging en heeft de partijleiding er voor gekozen om antisemitische ideeën, onder het mom van 'antizionisme', weer in de kern van haar boodschap terug te brengen. Vooral de PVV en Forum voor Democratie (FvD) worden in de partijboodschap in toespraken en publicaties, op de korrel genomen en omschreven als 'Koojsjer Kartel' en 'zionistenvriendjes'²⁰. Maar heel strak in de leer is de NVU niet. In de aanloop naar verkiezingen, waar de NVU zelf bijna nooit aan deelneemt, geeft de partij vaak een stemadvies. Meestal is dit een advies om te stemmen op de PVV of FvD.

De actieve aanhang van de NVU fluctueert sterk door de jaren heen. Bij recente demonstraties en bijeenkomsten van de NVU bleek de actieve aanhang uit rond de vijftien personen te bestaan. Bij een ledencongres in het voorjaar van 2023 waren 13 personen aanwezig. De NVU bereikt haar achterban via een eigen blad ('Wij Europa'), een website, Facebook (3900 volgers), Youtube (950 abonnees) en een Telegram-kanaal (60 abonnees). Via Youtube plaatst de NVU gemiddeld twee keer per maand een eigen 'NVU journaal' met ongeveer 500 a 600 kijkers per uitzending.

Sinds de partijvoorzitter van de NVU in 2001 bij de bestuursrechter demonstratievrijheid voor extreemrechtse organisaties wist te bevechten (die voor die gerechtelijke uitspraak de facto nauwelijks bestond) richtte de partij zich jarenlang vooral op het organiseren van demonstraties. Sinds de coronatijd is het aantal publieke activiteiten echter fors afgenomen. In de eerste helft van 2023 was er slechts één activiteit, een anti-LHBTI-demonstratie van een NVU-lid ondersteund door de NVU-voorzitter.

²⁰ — In 2017 en 2019 gaf de partijvoorzitter van de NVU echter wel aan dat hij zelf op Forum voor Democratie zou stemmen bij verkiezingen.

Individuele NVU-aanhangers hebben zich de afgelopen jaren incidenteel schuldig gemaakt aan geweldsincidenten, soms in een racistische context. Vanuit de NVU zelf wordt echter geprobeerd om strikt binnen de grenzen van het strafrecht te opereren, omdat de partijleiding bang is dat zijzelf of de partij anders strafrechtelijk zal worden aangepakt.

Nijmegen Rechtsaf

In maart 2017 splitste een groep Nijmeegse activisten, die zich verzette tegen de komst van asielzoekers, zich af van een landelijke organisatie AZC Alert. Zij gingen verder onder de naam Nijmegen Rechtsaf. Nijmegen Rechtsaf functioneerde sindsdien als een lokale afdeling van Identitair Verzet. Na de afsplitsing in 2017 werd de organisatie een actieve protestorganisatie binnen Nijmegen, maar regelmatig ook in de rest van Nederland. Binnen Nijmegen greep de organisatie diverse onderwerpen aan om tegen te protesteren: linkse politiek en activisme, migratie, de Islam en Zwarte Piet. Daarnaast sloten activisten van Nijmegen Rechtsaf zich aan bij protesten van Identitair Verzet op andere plaatsen in Nederland en een enkele keer in het buitenland. Nijmegen Rechtsaf zocht bij die acties, net als Identitair Verzet, af en toe de confrontatie met linkse tegenstanders.

In 2023 is er geen activiteit van Nijmegen Rechtsaf meer waar te nemen. Alleen op Facebook (1000 volgers) wordt sporadisch nog een bericht geplaatst.

Partij voor Behoud van de Nederlandse Identiteit

De Partij voor Behoud van de Nederlandse Identiteit (PVBNI) is sinds 2018 een minuscuul partijtje uit de kop van Overijssel. De partij heeft geen diepgravende ideologie, maar is als identitair te typeren.

De partij heeft zich formeel geregistreerd, maar nog nooit meegedaan aan verkiezingen. Bij de Parlementsverkiezingen van 2021 ondersteunde ze de partij 'Wij Zijn Nederland'. Verder is de partij, meestal in de persoon van de voorzitter, sinds 2019 regelmatig deelnemer aan demonstraties en andere activiteiten van de Nederlandse Volks-Unie (NVU). Samen met de NVU voerde PVBNI in de regio Steenwijkerland enkele acties voor het behoud van Zwarte Piet. In 2023 is er nog geen activiteit van de PVBNI gezien.

De PVBNI heeft een website en een Facebookpagina met 73 volgers.

Patriottische Jeugd Parkstad (PJP)

In Zuid-Limburg (regio Parkstad) is de Patriottische Jeugd Parkstad (PJP) sinds eind 2021 actief. De groep komt voort uit kringen van supporters van Roda JC, maar wordt mede aangestuurd door de oprichter van Identitair Verzet, die in 2021 vanuit Midden-Nederland naar Parkstad is verhuisd. De groep liet zich voor het eerst zien met acties tegen coronamaatregelen, maar liet ook direct weten zich te verzetten tegen 'gedwongen multiculturalisme' en 'anti-Nederlandse groeperingen'. Al snel daarna werden ook meer klassieke extreemrechtse thema's overgenomen en fungeerde PJP als een lokale afdeling van Identitair Verzet.

In 2023 kwam PJP in het nieuws, nadat ze 's nachts een spandoek tegen omvolking hadden opgehangen bij een school in Heerlen. Verder verspreidde de groep posters, graffiti en spandoeken tegen de VVD, vluchtelingen, het gemeentebestuur, omvolking en ter nagedachtenis aan Pim Fortuyn. PJP heeft een Instagram-account (500 volgers) en een Telegram-kanaal (130 abonnees).

Pegida

Pegida (een afkorting die staat voor "Patriotische Europäer gegen die Islamisierung des Abendlandes") is een organisatie die uit Duitsland afkomstig is. Pegida heeft sinds 2015 een Nederlandse tak.

Pegida is een identitaire organisatie. De organisatie wil de West-Europese volkeren beschermen tegen de bedreigingen die samenhangen met migratie en de invloed van de islam op de samenleving. Verder is Pegida een voorstander van het behoud van Zwarte Piet als Nederlandse traditie.

De aanhang van Pegida is sinds de oprichting van de Nederlandse tak vrijwel continu afgenomen. De actieve aanhang moet momenteel op 5 a 10 personen worden geschat. Opvallend is verder dat de organisatie binnen het Nederlandse extreemrechtse landschap veelal geïsoleerd staat. Andere organisaties laten zich zelden betrekken bij Pegida-activiteiten. Pegida bereikt haar achterban met een website en diverse sociale mediakanalen: Youtube (44 abonnees), Facebook (21.000 volgers), Telegram (370 abonnees) en Twitter (3800 volgers).

Om ondanks een gering aantal aanhangers toch opgemerkt te worden heeft Pegida de laatste jaren actieonderwerpen en doelen uitgezocht die slechts bedoeld lijken om te shockeren of te provoceren, waarbij gestreefd wordt naar het aangaan van confrontaties met lokale autoriteiten of lokale moslim-gemeenschappen. Zo heeft de organisatie een aantal keer aangekondigd om beelden van radicaalislamitische aanslagen voor moskeeën te vertonen, om varkensvlees te barbecueën voor moskeeën tijdens de Ramadan en werd vanaf 2020 aangekondigd dat tijdens een demonstratie voor een moskee een Koran vernietigd zou worden. Ook werden vrij systematisch beperkingen, geboden of verboden ten aanzien van aangekondigde demonstraties van lokale autoriteiten genegeerd om daarmee te wijzen op de hypocrisie van de autoriteiten, die in woord de demonstratievrijheid verdedigen, maar Pegida diezelfde vrijheid niet zouden gunnen. In een enkel geval bespeelde Pegida lokale overheden met demonstratieaankondigingen, waarbij achteraf vastgesteld kon worden dat de organisatie uitsluitend uit was op een verbod of inperking van de demonstratie.

Lokale overheden worstelden regelmatig met de ruimte die Pegida opeist voor haar demonstraties en acties. In 2023 zorgde vooral de serie aan acties waarbij de voorman van Pegida korans vernielde voor hoofdbrekens. Deze vernielingen leidden enkele keren tot felle en soms gewelddadige tegendemonstraties. Maar ook in het buitenland zorgden deze vernielingen voor felle reacties, waar het Ministerie van Buitenlandse Zaken de handen vol aan had. Ambassadeurs werden ter verantwoording geroepen en voor een aantal landen werd het reisadvies voor Nederlanders in negatieve zin aangepast. In de eerste helft van 2023 vernielde de voorman van Pegida bij vier acties (Den Haag, Amsterdam, Leiden, Utrecht) een koran. Eén actie in Den Haag voor de Tweede Kamer waarbij een koran werd vernield zal in het najaar van 2023 tot een strafzaak leiden. Niet vanwege de vernieling van de koran, wat beoordeeld wordt als niet-strafbare religiekritiek, maar omdat de voorman van Pegida bij die gelegenheid moslims als een bevolkingsgroep beledigde met de woorden 'Wanneer ik de koran aan flarden wil scheuren, dan moet dat gewoon kunnen. Fascistisch boek. Het is net zo erg als de Mein Kampf. Aanhangers volgen dezelfde ideologie als Hitler. En iedereen weet waar dat toe geleid heeft in ons land.'

De organisatie Pegida wijst geweld af. Met de keuze voor acties die gericht zijn op provocatie van woede en onrust, ontstaan er wel regelmatig openbare ordeproblemen rond Pegida-activiteiten. Bij veruit de meeste Pegida-acties zijn geen tegenacties en blijft het doorgaans rustig. Demonstratielocaties waar het rustig blijft worden door Pegida maar één keer aangedaan, terwijl demonstratielocaties waar onrust ontstaat frequenter worden gekozen. De achterliggende gedachte lijkt dat deze tegenacties en de onrust die daarmee gepaard gaat Pegida aandacht opleveren.

Postergoys

In het voorjaar van 2023 is de antisemitische actiegroep Postergoys opgericht vanuit White Lives Matter. Postergoys probeert met het verspreiden van posters aandacht te krijgen voor haar denkbeelden. 'Goy' verwijst naar het Hebreeuwse en Jiddische woord voor niet-Jood. In extreemrechtse kringen wordt deze term vaak spottend gebruikt.

Via een Telegramgroep wordt door Postergoys opgeroepen om antisemitische posters en anti-LHBTI-posters te verspreiden. De activisten van Postergoys plakken zelf posters door heel Nederland, maar vaak in de regio's West-Brabant en Noord-Limburg. Op de posters die geplakt worden krijgen Joden schuld van zaken als satanisme, oorlog in Oekraïne, pornografie en seksualisering van de jeugd. Er wordt opgeroepen om de nazistische film 'Europe The Last Battle' te kijken.

Rechts in Verzet

Eind 2017 splitste een groepje activisten zich af van Pegida. Aanvankelijk werden zij actief onder de naam 'Zwarte Piet Actiegroep'. Vanaf 2018 noemde deze groep zich 'Rechts in Verzet'. Rechts in Verzet voerde acties op dezelfde thema's als Pegida. In 2023 leek de onmin tussen Pegida en Rechts in Verzet bijgelegd. Bij recente acties waarbij de voorman van Pegida korans vernielde sloot ook de belangrijkste kracht van Rechts in Verzet zich aan. Rechts in Verzet communiceert met de aanhang via een facebookpagina (700 volgers) en een twitteraccount (500 volgers). Er verschijnen zelden nieuwe berichten via deze kanalen. Onder de naam Zwarte Pieten Actiegroep beheert Rechts in Verzet een website en een Facebookpagina (4300 volgers). Op deze kanalen is iets meer activiteit zichtbaar.

Rechts in Verzet ontstond in 2016 als actiegroep voor het behoud van Zwarte Piet, de Zwarte Piet Actiegroep (ZPAG). Deze groep organiseerde in aanloop naar het Sinterklaasfeest jaarlijks acties, waarbij de deelnemers als Zwarte Piet verkleed door winkelcentra lopen of deelnemen aan intochten waar geen Zwarte Pieten meer welkom zijn. Een enkele keer bezochten deze Zwarte Pieten ook woonhuizen van tegenstanders van Zwarte Piet of scholen of andere instellingen, waar Zwarte Piet is afgeschaft. Tenslotte plakten ZPAG-activisten posters of brachten graffiti aan.

Naast acties voor het behoud van Zwarte Piet voerde Rechts in Verzet de afgelopen jaren acties op een aantal andere terreinen, maar vooral gericht tegen de Islam. In 2023 hing de voorman van Rechts in Verzet spandoeken op in zijn woonplaats Hoofddorp, gericht tegen de opvang van vluchtelingen. Verder deed hij mee aan een protestactie van Pegida, waarbij een koran werd verscheurd.

Rotterdamse Jongeren Kern

In 2021 trok in Rotterdam een groep Feyenoord-supporters nadrukkelijk de aandacht, die zich vooral op sociale media uitten met extreemrechtse slogans en symbolen. Zij gebruikten hiervoor de naam Rotterdamse Jongeren Kern (RJK), een naam die door meer supporters bij Feyenoord wordt gebruikt dan alleen deze groep. Nederlandse voetbalsupporters hebben geen traditie om zich politiek uit te laten of zich te bemoeien met politieke onderwerpen. Op deze algemene regel bestaan echter uitzonderingen. Zo hebben verschillende supportersgroepen zich in het verleden verzet tegen extreemrechtse demonstraties in hun stad en sloten verschillende supportersgroepen bij andere gelegenheden zich aan bij protesten tegen de komst van vluchtelingen.

Deze RJK-groep was betrokken bij gewelddadige acties tegen de Roze Kameraden, een lhbt-supportersorganisatie binnen hun eigen club Feyenoord, en poseerden bij verschillende gelegenheden met spandoeken met extreemrechtse en nazistische leuzen en symboliek.

In januari 2023 werden elf personen gearresteerd voor deze gewelddadige acties en voor het tonen van bedreigende en extremistische teksten. Dat leidde tot verschillende processen, waarbij straffen werden uitgesproken variërend van taakstraffen tot een celstraf van vier jaar.

Stop Antifa Terreur

In de eerste helft van 2018 ontstond er vanuit verschillende extreemrechtse groepen een initiatief met de naam 'Stop Antifa Terreur'. De acties van de groep waren primair gericht op confrontatie met politieke tegenstanders ('Antifa') en autoriteiten. Na een ruzie tussen verschillende actieve betrokkenen bij 'Stop Antifa Terreur' in de zomer van 2019 is de organisatie uit elkaar gevallen. In maart 2023 is het initiatief door één van de oorspronkelijke gangmakers weer opgestart. Het is sindsdien min of meer een eenpersoonsproject. Er werd na de heroprichting wel enige tijd samen opgetrokken met een activist van de Rascals Zuidwest, maar ook die samenwerking lijkt inmiddels in ruzie gestrand te zijn.

De belangrijkste activiteit van de enige activist van Stop Antifa Terreur is om naar linkse acties toe te gaan en te proberen zijn politieke tegenstanders tot een gevecht te verleiden. In maart 2023 verscheen hij bij een antiracismedemonstratie in Amsterdam en bij een actie van Extinction Rebellion in Den Haag. In juni 2023 doken drie activisten op bij een links protest tijdens een bijeenkomst van de Jongeren van Forum voor Democratie.

Daarnaast heeft Stop Antifa Terreur vanaf maart 2023 een aantal keer regenboogzebrapaden beklad.

Voorpost

De heelnederlandse actiegroep Voorpost is midden jaren zeventig opgericht in Vlaanderen. Al snel daarna werd ook een Nederlandse tak opgericht. Heelnederlands verwijst naar de wens tot eenwording van het hele Nederlandse taalgebied, Nederland, Vlaanderen en Noord-Frankrijk in een nieuwe staat: Dietsland. Daar zou plaats moeten zijn voor een etnisch homogeen Nederlands volk in één staat. Voorpost verzet zich actief tegen alle bedreigingen van het Nederlandse volk die zij waarneemt, voornamelijk migratie, islam en Amerikaanse culturele invloeden. Voorpost hangt het solidarisme aan, een Vlaamse variant van het authentieke Mussolini-fascisme. De actieleider van Voorpost-Nederland schreef in een artikel in het eigen blad, begin 2018, dat Voorpost niet gelooft in veranderingen via democratische weg. Voorpost vormt één organisatie in zowel Vlaanderen als Nederland. Aanhangers uit Nederland en Vlaanderen frequenteren elkaars activiteiten. In praktisch opzicht is er sprake

van een gescheiden organisatiestructuur. Lange tijd was er in Nederland een beperkte kern van aanhangers actief van rond de dertig actieve aanhangers. De aanhang van Voorpost concentreert zich rond de regio's Rijnmond, Haaglanden, Twente, Utrecht en Veluwe. De kringen Rijnmond en Haaglanden bestaan al geruime tijd. Sinds de zomer van 2017 is een groep Twentse activisten actief geworden voor Voorpost. In 2019 is ook een Voorpost-kring Veluwe opgericht, in oktober 2020 volgde een kring Utrecht. In 2023 volgden de kringen Friesland en West-Brabant.

Voorpost communiceert met haar achterban via een website en verschillende sociale mediakanalen. Voorpost maakt gebruik van Facebook (3800 volgers), Twitter (2400 volgers), Telegram (1500 Abonnees) en Youtube (620 Abonnees). Enkele keren per jaar organiseert Voorpost in Nederland kleine acties of demonstraties. Deze demonstraties richtten zich bijvoorbeeld tegen de vestiging van een moskee, tegen links activisme, tegen vluchtelingen en illegalen of voor het behoud van Zwarte Piet. In de eerste helft van 2023 was een belangrijke onderwerp voor Voorpost om te demonstreren tegen politieke partijen die verantwoordelijk zouden zijn voor omvolking. Daarvoor werden in aanloop naar de Provinciale Statenverkiezingen van maart posters verspreid over dit thema met de leuze 'Stop de Omvolkers'. Ook werden kleine demonstraties georganiseerd tijdens een folderactie van de VVD in Zwolle en bij de ledencongressen van de VVD in Apeldoorn en van D66 in Arnhem. In Den Haag organiseerde Voorpost samen met de Geuzenbond in april een Willem van Oranjeherdenking. Daarnaast liet Voorpost zich ook zien bij acties waarmee gesympathiseerd werd. Daarbij werd doorgaans gegroepeerd opgetrokken met een flink aantal Prinsenvlaggen om de zichtbaarheid te vergroten. Dit deed Voorpost onder andere bij de Fortuyn-herdenking in Rotterdam en een demonstratie tegen een voorleesmiddag door een drag Queen in Rotterdam.

White Lives Matter

White Lives Matter (WLM) is een internationale netwerkorganisatie die in de Verenigde Staten is ontstaan als reactie op Black Lives Matter-beweging in 2015. In de jaren daarna werd dit idee door rechtsextremisten in andere landen gekopieerd. WLM wil een blank raciaal bewustzijn creëren.

In Nederland is in coronatijd een WLM-afdeling opgericht en vanaf april 2021 ook zichtbaar geworden via een Telegram-kanaal, waar activisten werden geworven. Na afloop van de coronalockdown in de zomer van 2021 werden vanuit deze online community ook acties op straat georganiseerd. Die acties waren vooral gericht op het verspreiden van extreemrechtse propaganda door middel van stickers, spandoeken en vanaf 2023 ook door laserprojecties.

De Nederlandse tak van WLM is overtuigd nationaalsocialistisch en plaatst zichzelf in de traditie van nazidictatuur uit de jaren dertig en veertig uit de vorige eeuw. Zij willen een blanke etnostaat vestigen in westerse landen. In de 'Handleiding der WLM Activisten' worden de belangrijkste vijanden genoemd: Joden en marxisten.

Met de propaganda-activiteiten van WLM moeten andere blanken gemotiveerd worden om zich ook in te gaan zetten voor de groep, om de voortgaande omvolking te stoppen. In 2023 werd WLM bij het grote publiek bekend door het uitvoeren van een laserprojectie op de Rotterdamse Erasmusbrug tijdens de jaarwisseling. Deze projectie van racistische en nazistische leuzen werd op grote schaal afgekeurd. Maar anderen reageerden positief op de gebeurtenis. Een prominente presentatrice van de omroep Ongehoord Nederland vroeg zich bijvoorbeeld af wat er mis was met deze leuzen. De Jongeren van Forum voor Democratie noemden het een goed begin van het nieuwe jaar.

Ondertussen werd er door de politie een opsporingsonderzoek gestart. In februari werden twee verdachten van de projectie gearresteerd. Bij die arrestatie werden ook een kruisboog en geprinte wapenonderdelen gevonden. Ondertussen hadden er nog een aantal andere extreemrechtse laserprojecties plaatsgevonden, in onder andere Alkmaar, Amsterdam en Eindhoven.

In maart 2023 stond een drietal WLM-activisten voor de rechter vanwege een mishandeling in Breda en het verspreiden van WLM-stickers. Het drietal was in 2021 aan het stickeren toen ze daarop werden aangesproken door een omstander. Die werd daarop racistisch beledigd en mishandeld door de groep. De drie worden door de rechtbank veroordeeld tot werkstraffen van 80, 70 en 36 uur en een voorwaardelijke celstraf.

Na de arrestaties voor de Erasmusbrug-projectie en de strafzaak rond de mishandeling in Breda is het WLM-activisme

niet veranderd. Er werden nog steeds stickers geplakt, kleinschalige spandoekacties gehouden en ook met laser geprojecteerd. Wel viel op dat de boodschap naast racistisch ook steeds vaker fel antisemitisch is geworden. Primair verantwoordelijk daarvoor lijkt een WLM-activist uit Gouda te zijn. Deze man is zowel online als in zijn woonomgeving, maar ook in andere delen van het land actief met het verspreiden van antisemitisme, complotideeën en het WLM-gedachtegoed. Zo toonde de man in april tijdens een demonstratie tegen een voorleesactiviteit door een drag Queen een spandoek met de tekst 'Bescherm blanke kinderzielen'. In juli werd hij gearresteerd tijdens het projecteren in Rotterdam van de leus 'Joden ronden de slavernij, blanken schaften het af'.

Wolvenrad

Wolvenrad is een voortzetting van het Zuid-Limburgse Volksverzet. Wolvenrad is uitgesproken nationaalsocialistisch en antisemitisch. Ze streeft naar een herstelling van het Derde Rijk, een vereniging van alle 'Germaanse landen' onder één vlag. Waar de voorganger Volksverzet zich nog richtte om de nationaalsocialistische ideologie te verspreiden via stickers, posters en bekladdingen (o.a. van oorlogsmonumenten), richt Wolvenrad zich bijna geheel naar binnen. Ze is gefocust op het creëren van broederschap, zelfverbetering, weerbaarheid en een parallelle samenleving.

Door middel van het werven van geïnteresseerde jongeren worden 'Stormgroepen' gevormd, die vervolgens (wekelijks) bijeenkomen, ideologisch onderwezen worden en zich bezighouden met sportieve activiteiten, waaronder vechtsporten. Wolvenrad zou uit rond de twintig personen bestaan en beheert een Telegram-kanaal met 1500 leden.

Yongebroeren

Yongebroeren is een socialemediakanaal op Telegram (550 volgers) en Twitter (130 volgers). Ze noemen zichzelf een 'Praatclub voor blanke mannen'. In deze digitale praatclub wordt het hele scala aan extreemrechtse opinies geventileerd, vreemdelingenhaat, verzet tegen overheid en Coronamaatregelen tot antisemitisme en nationaalsocialisme.

Behalve de uitwisseling van ideeën op sociale media produceert de kopman van Yongebroeren ook af en toe een podcast en een video met straatinterviews met voorbijgangers.

Zuidwest Rascals

Zuidwest Rascals is een groepering die sinds 2016 onder verschillende namen actief is geweest. Zuidwest verwijst naar de Zeeuwse regio waar de groep is gelokaliseerd. Eerder acteerde deze groep onder de namen 'Aryan Strike Force – Combat 18 Division – Netherlands – Flanders' en was enige tijd onderdeel van RVF Nederland.

Zuidwest Rascals is een groep met een duidelijke nationaal-socialistische ideologie. De groep laat geen doorwrochte politieke ideeën zien, maar geeft in al haar uitingen blijk van een uitgesproken bewondering voor het Derde Rijk en van een sterk racistische en antisemitische oriëntatie.

Zuidwest Rascals is de afgelopen jaren gedecimeerd en nauwelijks actief geweest. In februari van 2023 is de groep weer enigszins actief geworden, al is de omvang zeer beperkt. Bij publieke activiteiten is er maar één activist aanwezig. Hij lijkt in Zeeland nog enkele andere personen tot de groep te kunnen rekenen. Zuidwest Rascals communiceert heel af en toe met de eigen achterban via een eigen website, Facebook (90 volgers), Telegram (30 Abonnees) en Twitter (200 Volgers).

In de eerste helft van 2023 is Zuidwest Rascals zichtbaar geweest toen zij samen met Stop Antifa Terreur optrokken, voornamelijk om bij linkse acties de confrontatie te zoeken. Doorgaans betrof dat van beide organisaties één persoon. In april waren beide activisten aanwezig bij een protest van verschillende extreemrechtse groepen tegen een voorleesactiviteit door een drag Queen in Rotterdam. In juni waren er drie personen aanwezig bij een protestactie tegen een bijeenkomst van Jongeren van Forum voor Democratie in Scheveningen. Ze speelden harde muziek af en trachtten een confrontatie met de linkse activisten uit te lokken. Daarnaast zijn er af en toe sociale bijeenkomsten voor de eigen aanhang. In april 2023 bezochten enkele leden een kameradschapsavond van het extreemrechtse 'Project Thule' in Vlaanderen.

Zwarte Piet Actiegroep

Zie bij het lemma 'Rechts in Verzet'.

6. Conclusie

Extreemrechts in Nederland bevindt zich al een aantal jaren achter elkaar, sinds 2015, in een periode van transitie. Er is te zien dat klassieke extreemrechtse groeperingen in omvang, betekenis en aantallen activiteiten afnemen en daardoor steeds minder zichtbaar zijn. Tegen die ontwikkeling in ontstaan nieuwe organisaties met een jongere aanhang. Deze nieuwe organisaties acteren veelal op het grensgebied van sociale media en de echte wereld. Via sociale media worden medestanders bereikt, ideeën uitgewisseld en gemobiliseerd. Daarnaast worden vanuit deze netwerken ook activiteiten in de echte wereld uitgevoerd, waarvan het een belangrijk doel is om daar foto's en video's van te maken om die vervolgens weer via sociale media te verspreiden.

Deze nieuwe groeperingen halen hun ideologische inspiratie via sociale media vooral uit de Verenigde Staten. Op deze manier is de omvolkingstheorie binnen Nederlandse rechtsextremistische kringen populair geworden. Maar ook ideeën over de noodzaak van geweld als politiek middel (accelerationisme en Active Clubs), de positie van de vrouw (Incel-gedachtengoed) en expliciet racisme en antisemitisme zijn vanuit de Verenigde Staten in het Nederlandse rechtsextremisme geland en overgenomen.

Tegelijkertijd is er zichtbaar dat de omgang binnen de Nederlandse samenleving met extreemrechts gedachtengoed aan het veranderen is. De ervaringen in de Tweede Wereldoorlog met de nazidictatuur, ontzegging van democratie en grondrechten en de Holocaust lijken steeds minder te fungeren als basis voor een collectief moreel kompas. Dat heeft onder andere als effect dat extreemrechtse ideeën steeds minder als ongewenst, gevaarlijk of crimineel worden gezien en de maatschappelijke ruimte tolerantie die ideeën toeneemt.

Die ontwikkelingen bij elkaar laten een nieuwe generatie rechtsextremisten zien die radicaler is in racistische en antisemitische uitingen en er uitgesprokener ideeën op na houdt over de mogelijkheid van geweldgebruik als politiek middel. Daarmee nemen deze rechtsextremisten de ruimte in die in maatschappelijk opzicht wordt geboden.

Vanuit de overheid worden deze ontwikkelingen ook waargenomen. Dat leidt tot blijvende belangstelling door de inlichtingendiensten en vroegtijdig ingrijpen wanneer er vanuit deze kringen plannen ontstaan voor het plegen van

terroristisch geweld. Ook realiseert de overheid zich dat het op grote schaal succesvol verspreiden van rechtsextremistische ideeën kan leiden tot een afnemende steun voor de fundamenten van democratie en rechtsstaat.